

СЦЕНИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДІЇ ДІЄСЛОВА "CONFIRM"

Дослідження дієслів актів мовлення є важливим аспектом комунікативно-орієнтованого вивчення мовленнєвої діяльності, оскільки дієслово як частина мовлення є основним носієм ілокутивної сили, індикатором мовленнєвої дії суб'єкта.

Існує думка, що деякі ілокутивні дієслова можуть мати по декілька сем, які характеризують різні типи ілокутивних актів. Така поліілокутивність є мовним явищем, тобто віртуально закріплена в глибинній структурі дієслова. В процесі мовленнєвої діяльності згідно з комунікативною інтенцією адресанта відбувається відбір потрібної ілокутивної семи, яка, реалізуючись в мовленні одночасно з локутивною, визначає прагматичний тип мовленнєвого акту. Набір ілокутивних сем поліілокутивного дієслова постійно закріплений в мові, а в мовленні тільки відбирається з цього набору потрібна сема [1, 66].

Під час прагмасемантичного аналізу поліілокутивних дієслів мовленнєвої діяльності можливе виділення групи дієслів із загальним значенням комісивності. Названу групу позначимо як комісивні поліілокутивні дієслова, які крім обов'язкової ілокутивної семи, що характеризує прагматичне значення комісивності, поєднують в собі й інші поліілокутивні семи, наприклад, асертивну, декларативну, директивну. Мова йде про такі поліілокутивні дієслова, як *agree, assure, confirm, declare, reaffirm, propose* тощо, загальним компонентом для яких виступає прийняття адресантом на себе зобов'язань у відношенні до своїх майбутніх дій, репрезентованих пропозиційним змістом, що характеризується інтенціональністю на орієнтацією на суб'єкт [2, 18].

При розгляданні особливостей комісивних поліілокутивних дієслів, побудованих на виділенні найменших одиниць змісту в термінах ілокутивних актів, нами використовувались прагмасемантичні компоненти аналізу, розроблені Дж. Лічем:

- 1) часове протиставлення (передування чи слідування дії за мовленнєвим актом);
- 2) орієнтація на адресанта / адресата;
- 3) умови вибору (*conditional / unconditional*);
- 4) витрата / користь для адресанта / адресата (*cost / benefit*);
- 5) психологічний стан комунікантів [3, 217–218].

Сцени дії комісивних поліілокутивних дієслів визначаються не тільки на основі компонентного (семного) аналізу, але і при використанні широкого контексту, що включає розуміння структури дискурсу, соціальні відносини адресанта / адресата, їх роль, функції, властивості, тобто розробляється комплексна взаємозалежність граматичної форми та ситуації висловлювання.

Отже, роблячи аналіз фактичного матеріалу інституційної комунікації, можемо виявити наступні лінгвістичні дії "*confirm*".

Confirm 1. Комісивне значення

/1/ International Bank for Reconstruction and Development

Dear sirs, Re: Loan № 523 ET

With reference to section 5,10 of the Loan Agreement (Fourth Highway Project) of even date between us, we confirm that we will retain Public Administration Service (PAS) of Chicago, a firm of Management Consultations in accordance with terms and conditions acceptable to You for the implementation of the recommendations concerning the management, administrative and technical functions of the Imperial Highway Authority as set forth in the PAS Report dated 7 October 1966.

/Treaty Series, vol. 876, p. 26./

/2/ African Convention on the Conservation of Nature and Natural Resources

We, the Heads of State and Government of Independent African States, fully conscious that soil, water, flora and faunal resources constitute a capital of vital importance to mankind, confirm, that it is our duty to harness the natural and human resources of our continent for the total advancement of our peoples in spheres of human endeavour convinced that one of the most appropriate means of achieving this is to bring into force a convention.

We, the Heads of State and Government of Independent African States assembled at Algiers, Algeria, on 15th September 1968 have signed this Convention.

Прагмасинтаксичні особливості confirm 1

Синтаксичні структури висловлювань, які включають **confirm 1** в ролі перформативного дієслова, що передає комісивну ілокутивну силу, можуть бути представлені наступним чином:

S + PV + that – clause (1);

S + (NP) + PV + that – clause (2).

Синтаксична форма **confirm 2** в інституційній сфері спілкування співвідноситься тільки з додатковими підрядними реченнями, тобто перформативна частина **confirm 1** сполучена з пропозиційною частиною за допомогою сполучника **that**, який вводить пропозицію в повному складі, а саме: пропозиція представлена двома складовими – підметом та присудком /1/. Дія перформативної частини **We confirm** та дія пропозиційної **We will retain** виконується одним і тим самим суб'єктом – колективним адресатом "We". [4, 11]. Дієслово **will** виражає намір мовців стосовно виконання їх дій в майбутньому, а саме, підтримки суспільно-адміністративної служби в Чикаго відповідно до угоди № 523 FT.

В другому випадку /2/ пропозиційна частина представлена в згорненому вигляді [5, 161], оскільки виражається тільки інфінітивом **to harness**.

Аналіз фактичного матеріалу дає можливість встановити деякі закономірності щодо сполучення різних перформативних дієслів з різними типами пропозицій.

	Повна пропозиція	Згорнена пропозиція		
		іменник	інфінітив	герундій
declare 1	+			
agree 1			+	
<u>confirm 1</u>	+		+	
assure 1	+		+	

Таким чином, перформативи **declare 1**, **confirm 1**, передаючи ілокутивну силу комісивності у висловлюваннях інституційної комунікації, виключно сполучаються з повною пропозицією та з інфінітивом згорненої пропозиції. Дієслово **agree 1** співвідноситься тільки з інфінітивом. Абсолютно відсутнє поєднання даних дієслів з іменниками в пропозиційній частині висловлювань, що і підтверджує їх принципово неперехідний характер.

Дейктичні показники, що виявляють просторове та часове становище мовця щодо ситуацій, про які йдеться у висловлюваннях (1, 2), можуть бути розміщені на осі

"Mu – зараз – тут" [6, 29],

тобто на осі колективного адресанта (2) – глав держав та урядів Незалежних Африканських країн. Подане висловлювання – конвенція функціонує як комісивне, а його макропропозиція, включаючи пропозиційний зміст та прагматичну домінанту, може бути представлена:

We, the Heads of State and Government of Independent African States confirm

прагматична домінанта

that it is our duty to harness the natural and human resources

пропозиційна частина висловлювання.

Уявляється, що поєднання дейктичних показників правої (пропозиційної) та лівої (прагматичної) частин макропропозиції мають суттєве значення для віднесення подібного висловлювання до комісивного типу, оскільки дана конвенція денотативно відноситься до майбутнього часу. Важливим свідченням комісивності висловлювання (2) є той факт, що його невербальна ситуація співвідноситься з майбутнім, а вербальна – з теперішнім, тобто наявний характерний для перформативів часовий розрив [7, 85].

Отже, макропропозиція висловлювання може бути представлена

We, V perf. (= confirm) that

Ind. Inf.: present – denotative time: future.

Прагмасемантичні особливості confirm 1

Важливим прагмасемантичним компонентом, який відрізняє поліілокутивні комісивні дієслова мовленнєвої діяльності **agree**, **assure**, **confirm**, **declare**, **reaffirm**, **propose**, що передають

загальну ілокутивну силу комісивності від інших прагматичних типів мовленнєвих актів, є часове протиставлення.

Так, *confirm 1*, виражаючи комісивну ілокутивну силу, передбачає виконання дій в майбутньому часі. Дієслово *confirm 1* можна класифікувати як адресантно-орієнтоване, оскільки мовець – особа, яка бере участь у події як діяч. *Confirm 1* передбачає безумовне виконання дії і в цьому його подібність до *declare 1*. Мається на увазі, що глави Незалежних африканських держав, підписавши конвенцію про збереження природних ресурсів (2), дають згоду на виконання всіх зобов'язань щодо даного акту міжнародного права.

Отже, *confirm 1* має соціальну природу вживання та функціонування, оскільки повністю підпорядковується законам інституційної комунікації.

Відповідно до "Random House Dictionary" [8] "*confirm*" означає "to make valid or binding by some formal or legal act; sanction; ratify; to confirm an agreement, treaty, appointment etc."

Прагматична категорія витрата/користь (cost/benefit) для адресанта дає змогу визначити, бажане чи небажане виконання тієї чи іншої дії. Так, наприклад, підписавши конвенцію щодо збереження природних ресурсів, адресант, незважаючи на те, що бере на себе зобов'язання, є, на нашу думку, у вигідному становищі: зобов'язуючи себе до виконання будь-якої дії, отримує або моральну, або матеріальну винагороду.

Confirm 2. Асертивне значення

/3/ Her Majesty's Ambassador at Quito the Minister for Foreign Affairs of Ecuador
British Embassy
Quito

1 December 1978

Your Excellency,

I confirm, that the Government of the United Kingdom agree to increase the amount intended to be made available in the Loan to a sum not exceeding & 5,100,000.

/Treaty Series, vol. 1198, p. 407./

Прагмасинтаксичні особливості Confirm 2

Висловлювання, які містять *confirm 2* в якості індикатора асертивної ілокутивної сили, представлені наступною синтаксичною структурою:

S + PV + that – clause (3).

Confirm 2 оформляє висловлювання, включаючи додаткові підрядні речення, пропозиційна частина яких представлена в повному вигляді, тобто наявністю підмета та присудка. Слід відмітити, що дія перформативного дієслова *I confirm* і дія пропозиційної частини *the Government of the United Kingdom agree...* виконується різними суб'єктами.

Ілокутивна направленість *confirm 2*, як випливає з прикладу (3), в тому, щоб зафіксувати відповідальність мовця за повідомлення про якийсь стан в інституційній сфері спілкування, яка пропонує обмін нотами між державами, суб'єктами ООН.

Confirm 2 часто вживається у дипломатичних листах, використовується в якості індикатора укладення міжнародних угод. Відповідно до Merriam–Webster (1971) "*to confirm*" означає "to make firm; strengthen in resolution; to give formal acknowledgement".

Таким чином, проведений аналіз дієслова "*confirm*" на основі виділення найменших компонентів змісту в прагматичному аспекті дозволяє уточнити типологію ілокутивних актів. Однак аналіз функціонування ілокутивних дієслів в прагматичному контексті є, як правило, недостатньою умовою для розуміння висловлювання. Кінцеве визначення характеру мовленнєвого акту відбувається вже після інтерпретації прагматичного контексту в термінах категорій когнітивної семантики, що дає можливість формулювати правила розуміння певного типу дискурсу та прогнозувати дії в різних предметних ситуаціях.

Основною ланкою зв'язків в загальній системі соціального пізнання дискурсу інституційних відносин є:

- інституційний контекст (декларація, конвенція, пакт, контракт тощо);
- структура інституційного тексту та побудова моделі відповідного тексту (тип соціальної ситуації, фрейм, конвенційні норми);

- внутрішньо-інституційна діяльність соціальних суб'єктів (функції, властивості, позиції);

- зовнішні цілі та діяльність інституцій ООН.

Запропонований спосіб інтерпретації контексту в сфері міжнародного права є виправданим у зв'язку з інтенсивною розробкою загальної теорії мовної діяльності з урахуванням соціокультурних, когнітивних та прагматичних аспектів та може бути використаним для аналізу інших типів дискурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Максимов С.Е. Прагматическая доминанта текста и дейксис // Высказывание и дискурс в прагматическом аспекте. – Киев, 1989. – С. 63–68.
2. Никифорова Р.В. К вопросу о сложных речевых актах // Речевые акты в лингвистике и методике. – Пятигорск, 1986. – С. 159–165.
3. Почепцов Г.Г. Прагматический аспект изучения предложения // Иностран. яз. в школе. – 1975. – № 6. – С. 15–25.
4. Почепцов Г.Г. Слушатель и его роль в актах речевого общения // Языковое общение: Единицы и регулятивы // Сб. науч. тр. Калининского гос. ун-та. – Калинин, 1987. – С. 26–38.
5. Почепцов Г.Г. (мл.) Коммуникативные аспекты семантики. – Киев: Вища школа, 1987. – 131 с.
6. Hancher M. The classification of cooperative illocutionary acts // Language in Society. – 1979. – № 8. – P. 1–14.
7. Leech G. Principles of Pragmatics. London: Longman. – 250 p.
8. Random House Dictionary. – 1966.
9. Merriam-Webster's New International Dictionary of the English Language. – Springfield, Mass., 1971.

Михайло Попович

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОЗНАКИ РЕФЕРЕНТНОГО ПОЗНАЧУВАНОВОГО

У наукових дослідженнях, присвячених проблемам мовного знака, усталилася думка, що референтом мовного знака є предмети (явища, події, факти, ситуації і тощо) об'єктивної дійсності, на які він вказує як комунікативна одиниця. Тому вважається, що мовний знак у своїй номінативній функції виражає ідеальну (денотативну) предметну віднесеність, а в предикативній функції – реальну (референтну) предметну віднесеність ([див.: 1; 18]).

Поступуючи тезу, що референція – це явище мовлення [1, 6; 11, 161; 13, 8; 25, 66], вчені досліджують проблему референції головним чином як певний комунікативний потенціал, закладений логікою мислення у семіотичному відношенні, що склалося між суб'єктами мовлення, мовними знаками та об'єктами реальної дійсності. Звідси першочерговий інтерес до умов здійснення референтних повідомлень, їх адекватної інтерпретації як у семантичному, так і в прагматичному відношеннях. Словом, комунікативний аспект проблеми референції є однією з основних тем наукових досліджень цього типу. Див., наприклад, праці Н.Д. Арутюнової [1], К.С. Доннелана [8], О. Дюкро [22], Л. Лінського [11], Е.В. Падучевої [13], Дж.Р. Сірля [25], П.Ф. Стросона [16] та ін.

У цьому науковому руслі значно менше уваги приділяється власне семіотичній природі самого референта, яким він є як об'єкт позначення, а також коли, за яких умов, цей об'єкт позначення може іменуватися референтом мовного знака. Торкаючись цього питання, Е. Бенвеніст писав: "Кожне висловлювання і кожен елемент висловлювання наділений референцією", а "сказати, який референт, описати і охарактеризувати його, – застерігає вчений, – це інше, іноді дуже складне завдання, яке не має нічого спільного з вільним володінням мовою" [21, 128].

Складність цього завдання виявляється уже при першому наближенні до цієї проблеми – при спробі відповісти на питання, що являє собою референт мовного знака, чи є він взагалі лінгвістичним явищем, а якщо так, то яка його семіотична природа. Обсяг висловлених з цього приводу різноманітних думок надзвичайно великий. Щоб переконатися у цьому, достатньо порівняти декілька визначень поняття "референт". Див., наприклад: